Aspekty prawne

ASPEKTY PRAWNE PRZEMOCY W RODZINIE

Zgodnie z definicją zawartą w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, uchwalonej 29 lipca 2005 roku przemoc w rodzinie oznacza:

„jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób będących osobami najbliższymi oraz osobami wspólnie zamieszkującymi lub gospodarującymi, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”

W szerokim opisie działań wypełniających znamiona przemocy w rodzinie mieści się szereg uregulowań prawnych zawartych w Kodeksie Karnym, na które składają się przestępstwa: znęcania się psychicznego i fizycznego, naruszenie czynności narządów ciała, gwałt, nękanie, groźby karalne, niealimentacja.

Ofiarami przemocy są osoby najbliższe dla sprawcy, które Kodeks Karny definiuje w następujący sposób: małżonek, dzieci, wnuki, dziadkowie, teściowie, partnerzy, osoby żyjące w konkubinacie, osoby adoptowane i adoptujące, osoby starsze i nieporadne.

Najczęściej spotykanym rodzajem przemocy w rodzinie jest znęcanie się fizyczne i psychiczne, o którym mówi art. 207 kk. O ile treść przepisu mówi wprost jedynie o znęcaniu psychicznym i fizycznym, o tyle jego szersza interpretacja zwiększa zakres o aspekty znęcania gospodarczego i seksualnego.

Przestępstwo znęcania charakteryzuje się powtarzalnością negatywnych zachowań sprawcy. Nie będzie zatem wypełniało znamion w/w przestępstwa jednorazowe pobicie, jednorazowe wyzwiska, obelgi. Proces znęcania musi trwać i polegać na zadawaniu bólu lub cierpień moralnych ofierze.

W zakresie **przemocy fizycznej** mieszczą się takie zachowania, które są skierowane przeciw życiu lub zdrowiu ofiary, między innymi: bicie, popychanie, kopanie, szturchanie, ciągnięcie za włosy, policzkowanie, oparzenia, obezwładnianie, zamykanie w domu. Formą kwalifikowaną tegoż przestępstwa jest stosowanie przemocy ze szczególnym okrucieństwem, co w praktyce oznacza używanie broni, noża, sznura lub innego niebezpiecznego narzędzia.

Przemoc psychiczna to najczęściej niewidziane z zewnątrz zachowania sprawcy, które umniejszają w ofierze jej poczucie własnej wartości. To przede wszystkim ubliżanie, obrażanie, stosowanie wulgarnych określeń, brak szacunku, ciągła krytyka, wyśmiewanie. W zakresie tej formy znęcania mieści się również: ciągła kontrola, ograniczanie lub uniemożliwianie kontaktowania się z bliskimi, przyjaciółmi.

Przemoc ekonomiczna, to głównie uzależnienie finansowe ofiary od sprawcy, niedawanie lub wydzielanie środków finansowych na życie, niezaspokajanie podstawowych potrzeb materialnych, domaganie się by ofiara upokarzając siebie prosiła o pieniądze, czy wreszcie odbieranie ofierze posiadanych przez nią dochodów. Jeżeli ofiara pozbawiona jest środków do życia lub posiadane dochody własne są niewystarczające wówczas może wystąpić do Sądu Rejonowego Wydziału Rodzinnego z pozwem o alimenty zarówno na rzecz małoletnich dzieci, jak i na siebie.

Wymuszanie, nawet na żonie, współżycia seksualnego wbrew jej woli, zmuszanie do współżycia w sposób wykraczający poza normy jakie wyznacza sobie ofiara - stanowi **przemoc seksualną**. Gwałt i wymuszanie współżycia małżeńskiego jest również przestępstwem.

Sprawca dokonujący jednorazowego aktu przemocy fizycznej, szczegółowo opisanego powyżej, swoim zachowaniem może wypełnić znamiona przestępstw określonych w przepisach art. 156, 157 i 217 Kodeksu Karnego.

Zarówno przepis **art. 156** jak i 157 stanowią o konsekwencjach stosowania przemocy w postaci poniesionych obrażeń. Pierwszy z przepisów szeroko określa, jak kodeks definiuje ciężki uszczerbek na zdrowiu. Jest to mianowicie: pozbawienie człowieka wzroku, słuchu, mowy, zdolności płodzenia, innego ciężkiego kalectwa, ciężkiej choroby nieuleczalnej lub długotrwałej, choroby realnie zagrażającej życiu, trwałej choroby psychicznej, całkowitej albo znacznej trwałej niezdolności do pracy w zawodzie lub trwałego, istotnego zeszpecenia lub zniekształcenia ciała.

Natomiast **art. 157** definiuje spowodowanie naruszenia czynności narządu ciała lub rozstroju zdrowia z rozróżnieniem na okres jego trwania. Ma to o tyle istotne znaczenie, że w przypadku gdy naruszenie czynności narządu ciała trwa dłużej niż 7 dni, wówczas w każdym przypadku postępowanie toczy się na wniosek pokrzywdzonego. Natomiast, gdy rozstrój ten trwa mniej niż 7 dni - regułą jest konieczność wystąpienia z oskarżeniem prywatnym, chyba że rozstrój zdrowia nastąpił na szkodę osoby najbliższej wspólnie zamieszkującej. Przesłanki te muszą być spełnione jednocześnie.

Art 217 kk stanowi, iż osoba, która uderza drugiego lub w inny sposób narusza jego nietykalność cielesną podlega karze, ale przestępstwo to ścigane jest z oskarżenia prywatnego.

Jeżeli sprawca kieruje pod adresem drugiej osoby groźby popełnienia przestępstwa na szkodę jej lub osoby najbliższej - przy jednoczesnym spełnieniu przesłanki, że groźba ta wzbudziła w zagrożonym uzasadnioną obawę, że zostanie spełniona - wówczas podlega karze na podstawie **art. 190 kk.** Warunkiem ukarania sprawcy jest nie tylko udowodnienie, że kierował groźby, ale co ważniejsze, że ofiara bała się, że zostaną one spełnione.

Nowelizacja Kodeksu Karnego, która weszła w życie 6 czerwca 2011 roku wprowadziła nowy przepis **art. 190a**, który brzmi:

„Kto przez uporczywe nękanie innej osoby lub osoby jej najbliższej wzbudza u niej uzasadnione okolicznościami poczucie zagrożenia lub istotnie narusza jej prywatność, podlega karze pozbawienia wolności do 3 lat".

W praktyce oznacza to, iż osoby które czują się zagrożone przez ciągłe i z góry zamierzone nękanie za pomocą SMS-ów, telefonów lub e-maili, mogą złożyć zawiadomienie na Policji i żądać ścigania sprawców tego przestępstwa. Oprócz w/w sposobów nękania, w treści art. 190a kk, mieści się również ciągłe przebywanie w pobliżu ofiary, śledzenie jej, wysyłanie prezentów wbrew woli ofiary oraz inne uporczywe próby nawiązania kontaktu.

Doprowadzenie innej osoby do obcowania płciowego, przy zastosowaniu przemocy, groźby bezprawnej lub podstępu, nawet gdy dokonana jest na rzecz małżonka stanowi przestępstwo określone **w art. 197 kk**. Oznacza to, iż opieki prawnej powinny oczekiwać osoby, wobec których zastosowano wymuszanie współżycia, gwałcenie i zmuszanie do wykonywania innych praktyk seksualnych - także w małżeństwie.

Formą przemocy stosowanej przez sprawców jest również uporczywe uchylanie się od wykonania ciążącego z mocy ustawy lub orzeczenia sądowego obowiązku opieki przez niełożenie na utrzymanie osoby najbliższej lub innej osoby przez co naraża się ją na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych. Wymogiem ustawowym jest by niealimentowanie było uporczywe, to oznacza, że jednorazowe niezapłacenie alimentów nie wypełnia znamion przestępstwa z **art. 209 kodeksu karnego**.

Nowelizacja Kodeksu Karnego zmieniła znacząco **art. 244 kk** wprowadzając karalność przestępstwa niestosowania się do orzeczonego przez Sąd nakazu opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, zakazu kontaktowania się z określonymi osobami, zakazu zbliżania się do pokrzywdzonego lub zakazu opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu. Sankcja jaką może nałożyć Sąd wynosi 3 lata pozbawienia wolności.

Środki zapobiegawcze stosowane wobec sprawcy przemocy.

Po wszczęciu postępowaniu karnego, wobec sprawcy przemocy mogą być zastosowane określone przez Kodeks Postępowania Karnego środki zapobiegawcze, których celem nadrzędnym jest uniemożliwienie popełnienia kolejnego przestępstwa i zabezpieczenia toku procesu.

Tymczasowe aresztowanie

Pierwszym i najbardziej znanym środkiem zapobiegawczym jest tymczasowe aresztowanie. Jest ono rzadko stosowane wobec sprawców przemocy. Środek ten może być zastosowany, gdy istnieje uzasadniona obawa ucieczki lub ukrywania się oskarżonego - zwłaszcza, gdy nie można ustalić jego tożsamości, albo nie ma on w kraju stałego miejsca pobytu, a także gdy istnieje uzasadniona obawa, że oskarżony będzie nakłaniał do fałszywych zeznań lub wyjaśnień lub w inny bezprawny sposób będzie utrudniał postępowanie karne. Uzasadnieniem dla stosowania tymczasowego aresztowania wobec sprawcy przemocy jest przede wszystkim obawa, iż będzie on nakłaniał inne osoby do składania fałszywych zeznań lub będzie próbował zastraszać świadków oraz ofiarę wobec której stosował przemoc.

W sytuacjach, gdy sprawca przemocy pomimo toczącego się przeciwko niemu postępowania nadal grozi ofierze popełnieniem na jej rzecz przestępstwa, grozi że ją zabije, pobije i obawy te są realne na tyle, że ofiara faktycznie obawia się, że mogą zostać spełnione, tymczasowy areszt można również wyjątkowo zastosować w takim przypadku.

Omawiany środek zapobiegawczy może być stosowany przez Sąd na okres maksymalnie 3 miesięcy. Jego stosowanie może być przedłużane o kolejne 3 miesiące, jeżeli nie udało się ukończyć postępowania w terminie. Nie może jednak być stosowany w nieskończoność, szczególnie, że kary za znęcanie się nie są wysokie. Dlatego też najczęściej po złożeniu wyjaśnień przez oskarżonego i upływie 3-6 miesięcy środek ten jest uchylany.

Poręczenie majątkowe i społeczne,

o których mowa w art. 266-274 kpk – stanowią swego rodzaju umowę pomiędzy oskarżonym a organem procesowym, na podstawie której oskarżony będzie pozostawał na wolności na czas trwania postępowania, a jednocześnie będzie stawiał się na każde wezwanie organu procesowego, wpłaci określoną kwotę poręczenia, nie będzie utrudniał postępowania.

Dozór Policji

sprowadza się do nałożenia na oskarżonego obowiązku polegającego na stawianiu się z określoną z góry częstotliwością na wybranym Komisariacie Policji, na zakazie opuszczania miejsca pobytu, zawiadamianiu o planowanych wyjazdach.

Nowelizacja Kodeksu Postępowania Karnego z 8 czerwca 2010 roku, która związana była z nowelizacją ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, wprowadziła szereg nowych rozwiązań chroniących ofiary przemocy w sposób bardziej skuteczny.

W pierwszej kolejności wprowadzono możliwość zastosowania już na etapie postępowania przygotowawczego **zakazu kontaktowania** się z pokrzywdzonym lub innymi osobami oraz zakaz przebywania w określonych miejscach.

Zakaz kontaktowania się i zbliżania do ofiary przemocy oznacza, że sprawca nie może zbliżać się na określoną odległość do ofiary, czy przebywać w tych samych miejscach, co ona. Jest to swoista ochrona służąca zapobieganiu zastraszania ofiary, skłaniania do wycofania zeznań, a przede wszystkim dająca ofierze większe poczucie bezpieczeństwa związane z niewidzeniem sprawcy przemocy.

Nakaz opuszczenia lokalu można zastosować w dwóch przypadkach:

I. W sytuacji, gdy spełnione są przesłanki do zastosowania tymczasowego aresztowania (omówiono powyżej), a oskarżonemu przedstawiono zarzut popełnienia przestępstwa z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej, gdy pokrzywdzoną jest osoba najbliższa albo inna osoba wspólnie zamieszkująca ze sprawcą, wówczas zamiast tymczasowego aresztowania można zastosować dozór pod warunkiem, że oskarżony **opuści lokal zajmowany wspólnie z pokrzywdzonym w określonym czasie i określi miejsce swojego pobytu.**

Oznacza to, iż co prawda sprawca przemocy będzie przebywał na wolności, jednak będzie miał obowiązek opuszczenia mieszkania. Nie wiąże się to z koniecznością dostarczania lub wskazywania lokalu do którego ma się wyprowadzić sprawca, jak to ma miejsce w postępowaniu cywilnym o eksmisję. W tej sytuacji to sprawca sam musi zatroszczyć się o siebie.

II. Jeżeli istnieje uzasadniona obawa, że sprawca (oskarżony) popełni ponownie przestępstwo z użyciem przemocy wobec **osoby wspólnie zamieszkującej**, a zwłaszcza gdy kierował takie groźby, wówczas można nakazać oskarżonemu opuszczenie lokalu.

W sytuacji, gdy sprawca został zatrzymany w związku z uzasadnionym przypuszczeniem popełnienia przestępstwa z użyciem przemocy na szkodę osoby wspólnie zamieszkującej i jednocześnie zachodzi obawa ponownego popełnienia tego przestępstwa lub gdy stosował przemoc przy użyciu broni, noża lub innego niebezpiecznego narzędzia – wówczas o wyżej omówiony środek Policja wnioskuje w ciągu 24 godzin do Prokuratora, który z kolei ma 48 godzin na jego rozpatrzenie.

Omówione powyżej środki zapobiegawcze, zmierzające wprost do opuszczenia przez sprawcę lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, mają na celu praktyczną ochronę tych osób. Oznacza to, iż osoba pokrzywdzona może składać taki wniosek do Policji, która następnie wnioskuje o to do Prokuratury, bądź bezpośrednio skierować taki wniosek do Prokuratury. Ofiara winna się zastanowić, co jest dla niej ważniejsze w danej sytuacji. Z uwagi na to, że wiele ofiar nie zgłasza przemocy z obawy o utratę pracy przez sprawcę środków na utrzymanie rodziny na skutek aresztowania – jest to bardzo dobre rozwiązanie, służące przede wszystkim ochronie osób wspólnie zamieszkujących.

Środki karne stosowane w trakcie postępowania sądowego

Nowelizacja ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie wprowadziła również zmiany w przepisach Kodeksu Karnego, a w szczególności w zakresie stosowanych środków karnych i i obowiązków nakładanych na sprawcę przemocy w drodze stosowanych środkach służących poddaniu sprawcy próbie.

W razie skazania sprawcy za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności na szkodę małoletniego lub w razie skazania za przestępstwo umyślne z użyciem przemocy przeciwko osobie najbliższej Sąd może orzec **zakaz kontaktowania się z określonymi osobami, zakaz zbliżania się oraz nakaz opuszczenia lokalu wspólnie zajmowanego z pokrzywdzonym**.

Natomiast Sąd bezwarunkowo orzeka w/w nakazy i zakazy w razie skazania na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenie wykonania kary za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności na szkodę małoletniego.

Na uwagę zasługuje zmiana w treści art. 67 § 3 kk. Przepis ten określa sytuacje, w których Sąd może warunkowo umorzyć postępowanie oraz określa jakie obowiązki można nałożyć na sprawcę. To co najważniejsze w tym przepisie, to możliwość orzeczenia w razie warunkowego umorzenia postępowania nakazu opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym przy jednoczesnym ustaleniu sposobu kontaktowania się tych osób.

W tym miejscu należałoby wspomnieć o instytucji postępowania mediacyjnego, z której w określonych sytuacjach warto skorzystać. Nie zawsze ofierze przestępstwa zależy na ukaraniu sprawcy w postaci kary pozbawienia wolności, szczególnie, że po wyjściu z więzienia sprawca najczęściej wraca do dotychczas zajmowanego lokalu. W pewnych przypadkach istotniejszym dla ofiary jest uzyskanie poczucia bezpieczeństwa i to właśnie może dać postępowanie mediacyjne. W trakcie spotkania z mediatorem można zawrzeć ugodę na mocy, której ofiara godzi się na warunkowe umorzenie postępowania, ale pod warunkiem opuszczenia lokalu przez sprawcę.

Mów Sądowi na czym Ci zależy. Jeżeli ważniejszym jest dla Ciebie, by oprawca nie wrócił do domu, by nie nękał Ciebie i dzieci – to być może korzystniejszym rozwiązaniem będzie by wobec oskarżonego warunkowo umorzono postępowanie, przy jednoczesnym nakazaniu opuszczenia lokalu i wydaniu zakazu zbliżania. Dopilnuj, by Sąd szczegółowo określił zakaz zbliżania, ilość metrów, okoliczności wyłączone (np. sprawy sądowe).

To osoba pokrzywdzona musi Sądowi wykazać, że oskarżony dopuścił się zarzucanych czynów. Sąd nie może

działać za strony, musi być niezawisły i opierać się jedynie na dowodach dostarczonych przez strony.

Dowody w postępowaniu karnym.

By oskarżenia stawiane sprawcy przez ofiarę przemocy domowej mogły znaleźć potwierdzenie konieczne jest przedstawienie dowodów. Bez ich dostarczenia, Policja ani Prokuratura nie będą mogły przeprowadzić skutecznego postępowania karnego.

Pamiętaj, że to Ty musisz dostarczyć dowody, pomimo faktu, iż postępowanie o znęcanie się jest przestępstwem ściganym z oskarżenia publicznego i organy winny działać z urzędu. Nie wystarczy twoje oświadczenie, że stosowana jest przemoc – musisz to wykazać. Jedynie zebrane dowody mogą stanowić podstawę do postawienia zarzutów sprawcy, a następnie do wystąpienia przeciwko niemu z aktem oskarżenia.

Świadkowie stanowią najważniejszy dowód w postępowaniu karnym. Mogą być nimi osoby, które były bezpośrednimi świadkami zdarzeń jakie zgłasza ofiara, jak i pośredni, do których ofiara uciekała przed oprawcą, z których pomocy korzystała, którzy widzieli jej stan zarówno fizyczny po pobiciu, jak i psychiczny (roztrzęsienie, przerażenie, strach), osoby którym ofiara się żaliła, opowiadała czego doświadcza.

Świadkami mogą być wszyscy: członkowie rodziny, sąsiedzi, znajomi, przyjaciele, współpracownicy. Mogą być nimi funkcjonariusze Policji, dzielnicowi, pracownicy ośrodków świadczących pomoc ofiarom przemocy, jeśli była takowa udzielana. Niestety najczęściej do przemocy dochodzi w zaciszu domowym, gdy jedynym świadkiem jest sama ofiara przemocy.

Obdukcja lekarska (w przypadku przemocy fizycznej), a więc zaświadczenie z badania lekarskiego, w którym lekarz opisuje stwierdzone obrażenia ciała, a często podaje też prawdopodobną przyczynę tychże obrażeń. Obdukcja lekarska jest jednym z najmocniejszych dowodów w postępowaniu o znęcanie się nad członkiem rodziny. Obdukcja lekarska może być przeprowadzona jedynie przez uprawnionych lekarzy i jest odpłatna. Koszt takiego badania ofiara musi pokryć z własnych środków.

Zaświadczenie lekarskie. Rozporządzenie z 22 października 2011 roku, stanowiące załącznik do ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z 29 lipca 2005 roku, wprowadziło zaświadczenie lekarskie. Osoba doświadczająca przemocy może udać się do lekarza, który wystawi jej zaświadczenie o doznanych obrażeniach. Zaświadczenie to jest bezpłatne i ma taką samą moc dowodową, jak obowiązująca dotychczas obdukcja lekarska. Uregulowania w zakresie zaświadczenia lekarskiego jest jedną z form pomocy udzielanej ofiarom przemocy domowej.

Dokładny opis obrażeń zaobserwowanych u osoby zgłaszającej się - którego wymaga rozporządzenie – stanowić będzie w przyszłości wystarczający materiał dla biegłego do sporządzenia opinii, czy poniesione obrażenia stanowią naruszenie czynności narządu ciała powyżej, czy poniżej 7 dni.

Dokumenty:

Notatki funkcjonariuszy Policji sporządzone na skutek interwencji policyjnych. Z takich notatek najczęściej wynika jej cel, przyczyna, stan w jakim znajdowała się ofiara, stan trzeźwości sprawcy, przebieg interwencji, opis reakcji sprawcy i ofiary. Co prawda notatki służbowe z interwencji nie mogą zastępować dowodu z wyjaśnień podejrzanego lub zeznań świadka, jednak dają one podstawę do żądania (o ile Sąd z urzędu nie podejmie takiej decyzji), by Policja przedłożyła je do akt sprawy, co daje możliwość przesłuchania funkcjonariuszy interweniujących u ofiary. Pamiętaj: zawsze żądaj sporządzenia notatki z interwencji. Jeśli Funkcjonariusz odmówi – zażądaj jego danych personalnych oraz stopnia.

Zaświadczenia z Izb Wytrzeźwień, do których trafiał sprawca, zaświadczenia o korzystaniu przez ofiarę z pomocy psychologicznej, z ośrodków pomocy dla ofiar przemocy, potwierdzenia pobytów w schroniskach dla ofiar przemocy. Ofiara może poprosić instytucje, z której pomocy korzystała o wystawienie stosownego zaświadczenia o korzystaniu z pomocy, o rodzaju udzielonej pomocy, ilości spotkań.

Zdjęcia, zarówno poniesionych przez ofiarę obrażeń, jak i zdjęcia stanu upojenia alkoholowego w jakim znajdował się sprawca.

Nagrania utrwalone na dyktafonie lub telefonie komórkowym, które w niektórych przypadkach stanowią jedyny dowód kierowanych gróźb, wyzwisk, obelg.

PRAWA POKRZYWDZONEGO W POSTĘPOWANIU PRZYGOTOWAWCZYM

1. Ofiara ma prawo do pomocy prawnej. Ma prawo zwrócić się do organów takich jak Policja, Prokuratura i Sąd po pomoc celem egzekwowania swojego bezpieczeństwa.

2. Ofiara przemocy w rodzinie może złożyć zawiadomienie bądź to na Komisariacie Policji, bądź to w Prokuraturze - zarówno słownie, jak i na piśmie - o doświadczanej przemocy. Policja nie ma prawa odmówić pomocy. Nie może odmówić przyjęcia zawiadomienia i sporządzenia protokołu.

3. Z każdej interwencji domowej Policja winna sporządzić notatkę służbową, a jeżeli istnieją przesłanki wskazujące na przemoc domową, winna sporządzić Niebieską Kartę i w ciągu 7 dni wysłać ją do Przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego działającego na terenie gminy, by ten mógł powołać w ciągu 3 dni grupę roboczą. Niebieską Kartę - w razie powzięcia wiadomości o stosowaniu przemocy - ma obowiązek wypełnić również pracownik socjalny, pracownik służby zdrowia, pedagog szkolny, pracownik Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

4. Pokrzywdzona, która wezwała Policję na interwencję ma prawo wylegitymowania policjantów z imienia i nazwiska, stopnia oraz numeru legitymacji służbowej, co może być konieczne, gdyby w przyszłości trzeba było składać na nich skargę lub wzywać jako świadków do sądu (zapisz sobie te dane, by można było skorzystać z nich w przyszłości).

5. Pokrzywdzona może żądać, by pijanego sprawcę przemocy odwieziono do izby wytrzeźwień oraz by w stosunku do sprawcy, zastosowano odpowiednie środki zabezpieczające.

6. Ofiarę przemocy, która złożyła zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa przemocy domowej należy niezwłocznie poinformować o tym, czy organ prowadzący postępowanie przygotowawcze (Policja lub Prokuratura) wydał postanowienie o odmowie postępowania lub o jego wszczęciu (organy w/w mają obowiązek dokonać tego w ciągu 6 tygodni od złożenia przez pokrzywdzoną zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa). Jeżeli poszkodowana-ofiara nie zostanie poinformowana o decyzji organu przysługuje jej zażalenie.

7. Ofiara po wszczęciu postępowania przygotowawczego jest stroną uprawnioną do działania we własnym imieniu i zgodnie z własnym interesem.

8. Osobą uprawnioną do działania w imieniu małoletniego albo ubezwłasnowolnionego (czy to całkowicie, czy to częściowo) jest przedstawiciel ustawowy takiej osoby lub inna osoba, pod której stałą pieczą pozostaje pokrzywdzony. To samo dotyczy osoby nieporadnej ze względu na wiek lub stan zdrowia.

9. Jeżeli w trakcie postępowania przygotowawczego lub sądowego osoba umrze, jej praw w Prokuraturze i w Sądzie mogą dochodzić najbliższe osoby.

10. Pokrzywdzony, za zgodą prowadzącego postępowanie, może w toku postępowania przygotowawczego przeglądać akta i sporządzać z nich odpisy, a także złożyć zażalenie na odmowę udostępnienia akt. Może również wnosić o wydanie odpłatnych kserokopii z akt sprawy. O uprawnieniu tym należy pokrzywdzonego pouczyć przy pierwszej czynności.

11. Policja po złożeniu zeznań przez pokrzywdzonego lub świadka ma obowiązek pokazać treść protokołu do zweryfikowania osobie uprawnionej. Jeśli w protokole znajdują się nieścisłości, coś nie zostało zapisane lub osoba zeznająca chce coś jeszcze dodać – może zgłosić stosowne zarzuty. Prowadzący przesłuchanie nie może odmówić dokonania sprostowania lub uzupełnienia protokołu.

12. Od treści pierwszego przesłuchania bardzo wiele zależy w dalszym postępowaniu, dlatego im bardziej szczegółowe będą zeznania, im więcej poda się okoliczności, dat, stwierdzeń, opisów zdarzeń - tym trudniej będzie je później podważyć. Nie należy się śpieszyć składając zeznania. Należy się spokojnie zastanowić, przypomnieć sobie wszystko co się wydarzyło. Te okoliczności mają ogromne znaczenie dla postępowania.

    PAMIĘTAJ! TO CZY TWOJE RACJE ZOSTANĄ UDOWODNIONE, ZALEŻY GŁÓWNIE OD CIEBIE.

13. Ofiara przemocy - po wszczęciu postępowania przygotowawczego - może wystąpić do Prokuratora o przyznanie pełnomocnika z urzędu, jeżeli nie może ponieść kosztów profesjonalnego pełnomocnika bez uszczerbku dla siebie i swojej rodziny. O pełnomocnika można także wnosić w postępowaniu przed sądem. Wówczas o wniosku rozstrzyga Sąd orzekający w sprawie. Prokurator w postępowaniu przygotowawczym, a Sąd w postępowaniu sądowym - po zbadaniu możliwości osoby ubiegającej się o pełnomocnika z urzędu - wyda w tej sprawie stosowne postanowienie.

WZÓR: *„W imieniu własnym wnoszę o ustanowienie dla mnie pełnomocnika z urzędu, albowiem nie jestem w stanie ponieść kosztów bez uszczerbku dla utrzymania siebie i swojej rodziny.”* (opis sytuacji majątkowej, rodzinnej, zarobkowej)

Osobie pokrzywdzonej, która złożyła zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa, w razie otrzymania postanowienia o jego umorzeniu przysługuje prawo przejrzenia akt, a także prawo złożenia w ciągu 7 dni od dnia jego otrzymania – zażalenia. (art. 306 § 1, 325a k.p.k.).

W razie powtórnego umorzenia postępowania, bądź odmowie wszczęcia śledztwa pokrzywdzony może wnieść do sądu akt oskarżenia o przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego. Termin do wniesienia aktu oskarżenia wynosi 1 miesiąc od doręczenia pokrzywdzonemu zawiadomienia o postanowieniu. Akt oskarżenia powinien być sporządzony i podpisany przez adwokata. Opłata sądowa od takiego aktu oskarżenia wynosi 300 zł.

PRAWA OSKARŻYCIELA POSIŁKOWEGO W POSTĘPOWANIU SĄDOWYM

Po wszczęciu postępowania przygotowawczego, które swoim nadzorem objął Prokurator, po skierowaniu do Sądu aktu oskarżenia, osoba pokrzywdzona może złożyć oświadczenie, iż chce działać w sprawie jako oskarżyciel posiłkowy. W praktyce oznacza to, iż po złożeniu stosownego oświadczenia otrzyma w procesie prawa strony i będzie działać zamiast lub obok oskarżyciela publicznego – czyli Prokuratora.

Oświadczenie to, można złożyć w czasie toczącego się postępowania przygotowawczego, po otrzymaniu zawiadomienia o przesłaniu aktu oskarżenia do Sądu, jednak nie później niż do rozpoczęcia przewodu sądowego na rozprawie głównej. W praktyce oświadczenie to można złożyć najpóźniej po wywołaniu sprawy na pierwszej rozprawie, gdy przed odczytaniem aktu oskarżenia Sąd spyta „czy są jakieś wnioski przed rozpoczęciem przewodu sadowego”. Jeżeli po tym pytaniu nie padnie oświadczenie o chęci działania w charakterze oskarżyciela posiłkowego – **NIE BĘDZIE MOŻNA PÓŹNIEJ TEGO ZMIENIĆ.**

O możliwości działania w charakterze oskarżyciela posiłkowego osoba pokrzywdzona informowana jest przez Prokuratora, a następnie przez Sąd w pouczeniu napisanym drobnym pismem. **WAŻNE: CZYTAJ WSZYSTKIE INFORMACJE ZNAJDUJĄCE SIĘ NA WEZWANIACH I POUCZENIACH Z SĄDU, PROKURATURY I POLICJI**, nawet te napisane drobnym pismem. Jeśli czegoś nie rozumiesz udaj się po pomoc do instytucji świadczących pomoc prawną, bądź do adwokata.

Jeżeli nie zostanie złożone w/w oświadczenie, rola osoby pokrzywdzonej ograniczy się do złożenia zeznań w charakterze świadka.

Działanie w sprawie, jako **oskarżyciel posiłkowy** daje **uprawnienia**, takie jakie przysługują oskarżonemu i Prokuratorowi, a są to:

1. prawo do przeglądania akt sądowych, sporządzania z nich notatek, robienia odpłatnych kserokopii;
2. obowiązek Sądu do informowania o terminach kolejnych rozpraw, uwzględniania wniosków o zmianę terminu;
3. prawo do złożenia wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu,
4. prawo do składania wniosków dowodowych z dokumentów, z nagrań, z przesłuchania świadków i inne;
5. prawo do zadawania pytań oskarżonemu i zeznającym w sprawie świadkom;
6. prawo do ustosunkowywania się w sprawie treści zeznań świadków i oskarżonego;
7. prawo do złożenia wniosku o sprostowanie protokołu, ale również o wyłączenie sędziego, ławnika, biegłego;
8. prawo do wypowiadania się w każdej kwestii podlegającej rozstrzygnięciu, np. co do skierowania stron do postępowania mediacyjnego, zawieszenia postępowania, umorzenia postępowania, zastosowania określonych środków karnych,
9. prawo do składania wniosków o zastosowanie wobec oskarżonego zakazu zbliżania się, nakazu opuszczenia lokalu;
10. prawo żądania uzupełnienia postępowania przygotowawczego oraz przewodu sądowego;
11. prawo do wygłoszenia mowy końcowej, podsumowania materiału dowodowego;
12. prawo do otrzymania odpisu wyroku, postanowień i zarządzeń wydanych na rozprawie i poza rozprawą, jeśli można je zaskarżyć,
13. prawo do wystąpienia z wnioskiem o uzasadnienie wyroku. Termin do złożenia wniosku wynosi 7 dni od dnia ogłoszenia lub publikacji wyroku. Brak wniosku o uzasadnienie powoduje niemożność późniejszego złożenia apelacji od wyroku.
14. prawo do złożenia apelacji od wyroku;

Oskarżyciel posiłkowy nie musi w trakcie procesu korzystać ze swoich uprawnień, może wyznaczyć swojego pełnomocnika, który będzie strzegł jego praw. Ponadto, działanie w sprawie jako oskarżyciel posiłkowy nie wiąże się z obowiązkiem pokrycia kosztów procesu, nawet jeśli oskarżony zostanie uniewinniony lub gdy postępowanie przeciw niemu zostanie umorzone.

Powód cywilny – roszczenia majątkowe.

Jeżeli pokrzywdzona osoba lub jej dziecko (za które uprawniona jest działać), doznały krzywdy na skutek działania sprawcy, doznały uszkodzenia ciała, rozstroju zdrowia, uszczerbku na zdrowiu - mogą domagać się od sprawcy odszkodowania za doznane szkody, a także zadośćuczynienia za doznaną krzywdę.

Odszkodowania i zadośćuczynienia od sprawcy przestępstwa można się domagać zarówno w trakcie toczącego się postępowania karnego, jak i na drodze powództwa cywilnego.

Jeżeli postępowanie karne jest w toku, wówczas - w celu dochodzenia roszczeń majątkowych od oskarżonego związanych bezpośrednio z popełnionym na rzecz pokrzywdzonego przestępstwem - można, aż do czasu rozpoczęcia przewodu sądowego złożyć oświadczenie, że chce działać w charakterze powoda cywilnego. Należy wówczas wykazać jaki uszczerbek na zdrowiu został poniesiony, jakie poniesiono koszty leczenia, rehabilitacji i innych.

Drugim sposobem dochodzenia swoich roszczeń jest wystąpienie z pozwem

przeciwko sprawcy przemocy już po zakończeniu postępowania karnego, kiedy już Sąd przesądził winę w wyroku. Wówczas osoba uprawniona może wnieść pozew cywilny do Sądu Rejonowego bądź Okręgowego Wydziału Cywilnego (w zależności od wartości przedmiotu sporu).

Sąd orzekający w sprawie karnej bada czy zostały spełnione przesłanki do orzeczenia w przedmiocie roszczenia cywilnego. W praktyce oznacza to, że Sąd może zasądzić w całości lub w części, albo oddalić powództwo cywilne tylko w razie wydania wyroku skazującego lub warunkowo umarzającego postępowanie.

Jeżeli natomiast Sąd uniewinnia oskarżonego lub umarza postępowanie, a także gdy uznaje, że materiał dowodowy jest niewystarczający do rozstrzygnięcia powództwa cywilnego, a uzupełnienie materiału dowodowego spowodowałoby znaczną przewlekłość postępowania, wówczas pozostawia powództwo bez rozpoznania. W takim przypadku pokrzywdzony może dochodzić swego roszczenia w postępowaniu cywilnym.

Pokrzywdzony i świadek w postępowaniu sądowym

Każda osoba wezwana do Sądu celem złożenia zeznań w charakterze świadka ma obowiązek się stawić i powiedzieć to co jest mu w sprawie wiadome.

Pokrzywdzony oraz świadek może odmówić składania zeznań jeżeli postępowanie dotyczy osoby mu najbliższej, a tą w rozumieniu art. 115 § 11 kodeksu karnego jest: małżonek, wstępny (dziadkowie, pradziadkowie), zstępny (dzieci, wnuki, prawnuki), rodzeństwo, powinowaty w tej samej linii lub stopniu (teść, szwagier), osoba pozostająca w stosunku przysposobienia (adoptowany, adoptujący) oraz jej małżonek, a także osoba pozostająca we wspólnym pożyciu (konkubent, konkubina, stały partner). Również sama ofiara przemocy może odmówić zeznań przeciwko sprawcy - nawet, jeśli to ona sama wcześniej złożyła zawiadomienie o przestępstwie.

Świadek może się uchylić od odpowiedzi na pytania, jeżeli udzielenie odpowiedzi mogłoby narazić go lub osobę dla niego najbliższą na odpowiedzialność za przestępstwo. Z prawa takiego świadek może skorzystać do czasu złożenia zeznania na pierwszej rozprawie.

Każdy pokrzywdzony, może się domagać, aby w trakcie składania zeznań na rozprawie przed Sądem, przesłuchiwany był bez obecności oskarżonego.

Pokrzywdzony, który wykaże, że wobec niego lub osoby występującej w sprawie w charakterze świadka zachodzi uzasadniona obawa użycia przemocy lub groźby bezprawnej - może zastrzec dane dotyczące miejsca zamieszkania do wyłącznej wiadomości sądu lub prokuratora.

W czasie okazywania osoby podejrzewanej, pokrzywdzony może domagać się, aby czynność tę przeprowadzono w sposób wyłączający możliwość jego rozpoznania przez osobę rozpoznawaną.

Jeżeli pokrzywdzony nie ukończył 15 lat, czynności z jego udziałem przed Policją, Prokuratorem oraz Sądem powinny się odbywać w obecności przedstawiciela ustawowego lub faktycznego opiekuna .

W sprawach o przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności - pokrzywdzonego, który w chwili czynu nie ukończył 15 lat, powinno się przesłuchiwać w charakterze świadka tylko raz. Może jednak zdarzyć się tak, że w trakcie postępowania wyjdą na jaw istotne okoliczności, których wyjaśnienie wymaga ponownego przesłuchania, to wówczas można taką osobę przesłuchać ponownie. Można to zrobić także wtedy, gdy zażąda tego podejrzany/oskarżony, który nie miał obrońcy w czasie pierwszego przesłuchania pokrzywdzonego.

Nigdy nie jest za późno, aby przerwać cykl przemocy! Przerwij milczenie, żyj wolna od strachu. Jeśli nie zrobisz nic, będzie coraz gorzej.

Czy Twój partner mówi Ci, że jesteś głupia, brzydka i że sobie bez niego nie poradzisz? Czy podnosi na Ciebie rękę – bije Cię, żąda, abyś była posłuszna, rozkazuje Ci, co masz robić, zmusza Cię do współżycia bądź robienia tego w nieakceptowany przeze Ciebie sposób? Awanturuje się, gdy nie zrobisz obiadu lub porządków na czas, lub nie tak, jak sobie tego życzył? Jest chorobliwie zazdrosny i podejrzliwy wobec Twoich znajomych i rodziny? Nie daje Ci pieniędzy na prowadzenie domu, kontroluje wszystkie Twoje wydatki, niszczy celowo Twoje rzeczy osobiste? Jeśli chociaż na jedno z pytań musiałaś odpowiedzieć twierdząco, możesz doświadczać przemocy w rodzinie. Nie bagatelizuj tego i szukaj pomocy! Nikt nie ma prawa traktować Cię w ten sposób. Pamiętaj, że nic nie usprawiedliwia przemocy.

Przemoc może przybierać następujące formy: fizyczną, seksualną, psychiczną i ekonomiczną. Często sprawca nie ogranicza się do stosowania jednego rodzaju przemocy, a Ty możesz mieć trudność w określeniu, co jest przemocą. Wynika to nie tylko z niedostatecznej wiedzy czy utrwalonych wzorców zachowań - działają tu także mechanizmy obronne, które chronią Cię przed konfrontacją z bolesną rzeczywistością.

Każda przemoc popełniona na szkodę osób najbliższych jest przestępstwem. Przestępstwo znęcania się jest przestępstwem ściganym z urzędu, czyli do wszczęcia postępowania karnego nie musisz osobiście składać zawiadomienia o przestępstwie. Jeżeli policja posiada informacje wskazujące na to, że w Twoim domu stosowana jest przemoc lub zostanie zawiadomiona przez sąsiadów, lekarza, organizację, do której zgłosiłaś się o pomoc, może i powinna wszcząć postępowanie. Zawiadomienie o przestępstwie można złożyć ustnie na komisariacie policji lub w prokuraturze albo pisemnie, najlepiej listem poleconym.

Decyzja o wszczęciu postępowania karnego przeciwko osobie, do której być może wciąż żywisz uczucia, nie jest łatwa. Brak reakcji może jednak wzmacniać jej poczucie bezkarności. Pamiętaj, jeśli myślisz o opuszczeniu partnera, który Cię znieważa i bije, dokonujesz właściwego wyboru. Chociaż nie jest to proces łatwy i bezbolesny, pozwoli Ci odzyskać utracone poczucie godności, spokoju i siły.

Pamiętaj, że nigdy nie jest za późno, aby przerwać krąg przemocy.

kategoria: **Powiązane pliki** [1]

format	Nazwa pliku	Data publikacji	Rozmiar	Pobierz
pdf	Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.....pdf	21-10-26 14:50	8.16MB	**pobierz** plik: Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.....pdf